

СТВОРЕННЯ «ГОТЕЛІВ НА КОЛЕСАХ» - ШЛЯХ ДО ЗНИЖЕННЯ ВАРТОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ПОДОРОЖІ

Враховуючи, що туристична галузь є однією з високодохідних у розвинених країнах світу, автор пропонує на рівні держави прикласти зусилля задля розвитку туризму в Україні. На думку автора, слід звернути увагу на розвиток залізничного туризму. Переобладнання існуючих та нових поїздів під спеціальні туристичні поїзда, так звані «готелі на колесах» дозволить залучити пасажиропотік, адже турист зможе комфортно розміститися в купе і суттєво зекономити на послугах готелів на зупинках прямування туристичного маршруту.

В Україні потрібно організувати туристичні перевезення таким чином, щоб клієнт міг за якомога менші гроші отримати більше послуг.

Нарощування потенціалу пасажирських перевезень у цій сфері безпосередньо залежить від організаційних заходів та інвестицій у розвиток залізничної інфраструктури й рухомого складу.

Таким чином, пріоритетом повинно стати не лише придбання необхідної кількості одиниць рухомого складу переважно нового покоління, що відповідає європейським технічним нормам щодо залізничного транспорту, а й надання можливості приватним компаніям вийти на ринок перевезень (надати необхідні ліцензії, доступ до залізничних колій та мереж тощо). Умови оплати за використання інфраструктури мають бути однаковими для всіх перевізників, включаючи й Укрзалізницю.

Задля зростання туристичного потоку туристичні залізничні компанії повинні звернути увагу на наступні напрямки розвитку: впровадження високошвидкісних магістралей, підвищення рівня сервісу у поїздах, організацію тематичних поїздок залізницею.

Ключові слова: туризм; туристична подорож; залізничний туризм; транспортний туризм; пасажирські перевезення

Постановка проблеми. Туристична подорож – це не просто пересування з пункту А в пункт Б, окрім часу на перевезення вона включає час на відвідування екскурсій, на прийом їжі і, якщо подорож триває більше доби, – час на відпочинок. В Україні потрібно організувати туристичні перевезення таким чином, щоб клієнт міг за якомога менші гроші отримати більше послуг.

Стан вивчення проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями організації туристичної діяльності розглянуто у роботах вчених: Ю. С. Бараша, О.М. Гненного, В. І. Цибуха, А. П. Дуровича, Ю. К. Чередніченко та закордонних вчених – Р. Батлера, Н. Лейпера, С. Медліка та ін. Вони вивчали проблеми впровадження туристичних поїздів на залізницях, можливості росту прибутковості пасажирського господарства за рахунок розвитку залізничного туризму. Але в їхніх роботах не приділено достатньо уваги напрямкам оптимізації туристичної подорожі, а також факторам здешевлення туристичних послуг.

З метою визначення напрямків подальшого розвитку та функціонування транспортного сектора економіки України, розширення міжнародних транспортних зв'язків, ефективного використання транзитного потенціалу країни, проведення структурних реформ на транспорті, Кабінетом Міністрів України затверджено Транспортну стратегію України на період до 2020 року.

Пріоритетними напрямками у подальшому розвитку залізничного транспорту є: реформування системи управління залізничним транспортом; впровадження рухомого складу нового покоління та модернізація існуючого; подальший розвиток залізничної інфраструктури; впровадження ринкового механізму; інтенсифікація та вдосконалення технологій перевезень пасажирів і вантажів; інноваційний розвиток і вдосконалення науково-технічного та кадрового потенціалу [3, с.7-11].

В останні роки вже ведеться робота за вказаними вище напрямками, але підхід до їх вирішення постійно змінювався. Основними розробниками цих проблем були: фахівці Укрзалізниці Кірпи Г. М., Федюшин Ю. М., Лашко А. Д., Сіраков В. І., Ейтутіс Г. Д., науковці ДЕГУТу – Цветов Ю. М., Макаренко М. В., Сич Є. М., Дьомін Ю. В., науковці ДНУЗТ – Бараш Ю. С., Гненний М. В., Гненний О. М., науковці УкрДАЗТ – Дикань В. Л., Дейнека О. Г. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності і можливості організації залізничного туризму на території України з урахуванням досвіду зарубіжних розвинених країн.

Викладення основного матеріалу. Транспорт є одним із головних чинників розвитку туризму. Саме на транспортні послуги припадає лівова частка вартості туристичної подорожі.

Транспортною подорожжю вважається організоване перевезення групи туристів за задалегідь узгодженим маршрутом певним видом транспорту. Залізничний туризм – подорож, що здійснюється по

залізниці на спеціалізованому на залізничному транспортному засобі фізичними особами тривалістю від 24 годин до 1 року, але з ночівлею, в оздоровчих, професійно-ділових, релігійних та інших цілях, не пов'язаних оплачуваною діяльністю [7, с.56-64].

Подорожі поділяються на одноденні, короткотривалі та багатоденні. Якщо мова йде про одноденні подорожі, то мається на увазі, що вони починаються рано вранці і закінчуються ввечері. При цьому у вагонах туристичного потягу не передбачено спальні ліжка. Туристи займають свої місця за столиками вагону-ресторану, де є можливість не тільки прийняти їжу, а де туристам пропонують і послуги екскурсовода, і послуги артистів. Туристи доїжджають до конкретного пункту призначення, то може бути як об'єкт культурно-історичного показу, так і природні дива, або пікнік у затишному дивовижному куточку [5].

Під час нетривалих залізничних турів пасажери розміщуються в купе. Це можуть бути і звичайні купе, а можуть бути класу «люкс» із усіма зручностями. Подорож організована таким чином, щоб вночі пасажери спали, а вдень змогли побачити якомога більше цікавого.

Що стосується багатоденних подорожей, то вони відрізняються різноманітністю. В такому випадку туристи можуть бути в дорозі і в день. При цьому вагони деяких туристичних поїздів обладнані прозорим оглядовим дахом [1, с.269-281].

Зараз у світі все більшою популярністю користуються залізничні круїзи (туристичні подорожі поїздом по замкнутому кільцевому маршруту із запланованими зупинками для проведення екскурсій, при цьому поїзд використовується як «готель на колесах») [4, с. 413-424].

Так, першою компанією в світі, яка організувала туристичні подорожі залізницею, є американська компанія «Вагон Лі», яку заснували брати Пульман. Вони пропонують відомі усім класичні залізничні подорожі: «Східний Експрес», «Блакитний потяг», «Золота стріла», «Транссибірський експрес» [10].

Серед популярних на сьогодні туристичних маршрутів можна виділити наступні: «Андалузьський експрес» в Іспанії (тиждень туристи проживають у вишуканих вагонах, зроблених «під старовину»); «Східний експрес», який має декілька маршрутів у Європі, що виходять із Москви або Лондона або Стамбулу; «Транс-Канада», «Транс-Америка» та «Транс-Атлантика», які користуються високим попитом у Америці та Канаді [9].

В національних парках деяких країн туристам пропонують оглядові екскурсії на старовинних потягах. Наприклад, в США функціонує «Залізниця Йотематських гір», популярні залізничні тури і в Скелясті Гори Монтана, є тури і по Алясці; «Тур в Мексиканське піднебесся» по горах приваблює туристів у Мексиці; найбільшу колекцію діючих локомотивів та вагонів вузькоколійки пропонують подивитися туристам в Індонезії; а в Африці діють чотири довготривалих туристичних маршрути, один з них – двадцятиденна подорож залізницею з Кейптауну до столиці Танзанії [2, с.87-89].

Якщо повернутися до України, то тут у галузі пасажирських перевезень суттєвих зрушень за останні роки не відбулося. Організаційна структура не реформована, закупівля нового рухомого складу відбувається дуже повільно. Тому значна увага з боку держави повинна бути приділена розвитку транспортної інфраструктури, зокрема залізничному транспорту, тому що розвиток транспортної інфраструктури є каталізатором економічного зростання України.

Недостатнє бюджетне фінансування програм модернізації й будівництва об'єктів інфраструктури разом з незначними приватними інвестиціями призвели до значного зносу основних фондів, який на залізничному транспорті складає майже 90 %.

Основні причини згаданих проблем: недостатнє державне фінансування на розвиток транспортної інфраструктури; недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази; нереалізованість програми реформування залізничного транспорту та Укрзалізниці.

У найближчому майбутньому потрібно поліпшити якість наявних і збудувати нові об'єкти транспортної інфраструктури для потреб економічного розвитку й підвищення якості життя громадян. Для цього слід вирішити такі завдання: збільшувати фінансування розвитку інфраструктури, що перебуває в державній власності; створити привабливі умови для залучення приватних інвестицій; удосконалити структуру управління на залізничному транспорті.

Для збільшення фінансування розвитку інфраструктури необхідно: збільшити бюджетне фінансування програм модернізації й розвитку об'єктів транспортної інфраструктури на 10 % щорічно; ліквідувати пільгові тарифи на пасажирські перевезення.

Окремо слід відзначити спробу налагодити швидкісний рух для пасажирських поїздів. Передбачено упровадження між Києвом та більшістю обласних центрів та найбільшими містами України курсування денних поїздів з терміном перебування в дорозі 4-7 годин (на заміну 10-12 годинам нічних потягів) і застосуванням вагонів підвищеної комфортності. Вже курсують швидкісні денні поїзди сполученням Київ-Харків, Київ-Львів, Київ-Дніпропетровськ та Київ-Одеса. Однак, уживаючи термін «швидкісне пасажирське сполучення», треба зауважити, що максимальна (а не маршрутна) швидкість українських швидкісних поїздів становить 100-120 км/год, у той час як в Європі цей показник складає 160 та більше кілометрів за годину [8, с.114-117].

Процес успішної інтеграції залізниць України в систему континентальних транспортних сполучень і нарощування потенціалу пасажирських перевезень у цій сфері безпосередньо залежить від організаційних заходів та інвестицій у розвиток залізничної інфраструктури й рухомого складу.

Таким чином, пріоритетом повинно стати не лише придбання необхідної кількості одиниць рухомого складу переважно нового покоління, що відповідає європейським технічним нормам щодо залізничного транспорту, а й надання можливості приватним компаніям вийти на ринок перевезень (надати необхідні ліцензії, доступ до залізничних колій та мереж тощо). Умови оплати за використання інфраструктури мають бути однаковими для всіх перевізників, включаючи й Укрзалізницю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У всіх країнах найважливішим напрямком реформи є забезпечення рівного доступу всіх перевізників (як державних, так і приватних) до транспортної інфраструктури (залізничної мережі, вокзалів тощо). У приватизації ж інфраструктури немає необхідності. У багатьох країнах вона залишається в державній власності (наприклад, спеціально утвореної інфраструктурної компанії).

Для розвитку залізничного туризму в Україні можна організувати декілька туристичних залізничних компаній, основна мета яких – мати прибуток, який можна отримати лише за умов суттєвого зниження витрат на перевезення за рахунок логістичного підходу до процесу перевезень, ефективного тарифної політики, належного виконання своїх обов'язків та створення позитивного іміджу.

Враховуючи середній щомісячний дохід українців до чотирьох тисяч гривень, зрозуміло, що не кожен з них в якості туриста здатен сплачувати, в середньому, шістьсот гривень за ніч у двомісному номері, наприклад, у Львові або Києві, тому потрібно переобладнати існуючі пасажирські вагони під комфортабельні купе зі зручностями.

Потрібно оптимізувати туристичну подорож залізничними поїздами за рахунок використання сучасного рухомого складу, який здатний повністю замінити відпочинок вночі та вдень у готелі, що дозволить збільшити час на проведення екскурсій або збільшити їх кількість і знизити вартість туристичної подорожі, оскільки відпочинок у готелі потребує додаткових коштів.

Також потрібно організувати доступні пункти харчування як в поїзді, за допомогою вагонів-ресторанів, так і в пунктах зупинки.

Згідно з даними Державної служби статистики України, у зв'язку з анексією Криму, обсяг пасажирських перевезень у 2015 році в порівнянні з 2014-м знизився приблизно на десять відсотків. Отже, в не використуваному резерві є пасажирський рухомий склад. Саме його, за допомогою як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, можна переобладнати в сучасні «готелі на колесах», які згодом поставити на залізничні туристичні маршрути.

Туристична індустрія повинна бути спрямована не тільки на отримання комерційного, а й соціального ефекту. Підвищення інтересу зі сторони як вітчизняних, так і іноземних туристів, доволить відновити та зберегти культурно-історичну спадщину українського народу, а також підвищити імідж нашої країни у світовому інформаційному просторі.

В статті вперше запропоновано метод оптимізації туристичної подорожі залізничними поїздами за рахунок використання сучасного рухомого складу, який здатний повністю замінити відпочинок вночі та вдень у готелі, що дозволить збільшити час на проведення екскурсій або збільшити їх кількість і знизити вартість туристичної подорожі, оскільки відпочинок у готелі потребує додаткових коштів.

Залізниця, безумовно, є надійним та зручним засобом переміщення туристів як на рейсових регулярних лініях, так і на чартерних поїздах місцевого та дальнього сполучення. Тому задля зростання туристичного потоку туристичні залізничні компанії повинні звернути увагу на наступні напрямки розвитку: впровадження високошвидкісних магістралей, підвищення рівня сервісу у поїздах, організацію тематичних поїздок залізницею та інші.

Список використаної літератури:

1. Абрамов В. В., Тонокошкур М. В. Історія туризму: Підручник. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 294 с.
2. Альошинський, Є. С. Передумови створення транспортнологістичних кластерів у межах міжнародних транспортних коридорів [Текст] / Є. С. Альошинський, Є. І. Балака, Г. О. Сіваконева, С. О. Світлична // Матеріали дев'ятої Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України». — Коктебель: УкрДАЗТ, 2013. — С. 87—89.
3. Бараш Ю. С. Розвиток залізничного туризму в Україні / Ю. С. Бараш // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Д., 2014. – Вип. 8. – С. 7-11.
4. Гуляев В.Г. Організація туристичних перевозок. – М.: Фінанси і статистика. – 2001. – 512с.
5. Развитие железнодорожного туризма [Електрон. ресурс]. Режим доступу: http://www.0zd.ru/sport_i_turizm/razvitie_zheleznodorozhnogo_turizma.html
6. [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/collections/18902>.
7. Писаревський І. М. Туризм як національний пріоритет / Монографія. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 284 с.
8. Стрілець В. І. Організація залізничного туризму в Україні як чинник підвищення прибутковості галузі / В. І. Стрілець // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн.

трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Д., 2011. – Вип. 1. – С. 114-117. 9. American-rails.com [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.american-rails.com/gcru.html> 10. Rail routes in France [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://about-france.com/scenic-railways.htm>

МАРЦЕНЮК Лариса Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. телефон: +380939341803, e-mail: rwinform1@rambler.ru

Наукові інтереси:

- Проблеми економіки залізничного транспорту у сфері вантажних та пасажирських перевезень;
- транспортний туризм;
- сталий розвиток країни, регіонів, підприємств.

Дата надходження статті до редакції

Марценюк Л.В. СОЗДАНИЕ «ОТЕЛЕЙ НА КОЛЕСАХ» - ПУТЬ К СНИЖЕНИЮ СТОИМОСТИ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПУТЕШЕСТВИЯ

Учитывая, что туристическая отрасль является одной из высокодоходных в развитых странах мира, автор предлагает на уровне государства приложить усилия для развития туризма в Украине. По мнению автора, следует обратить внимание на развитие железнодорожного туризма. Переоборудование существующих и новых поездов под специальные туристические поезда, так называемые «отели на колесах» позволит привлечь пассажиропоток, ведь турист сможет комфортно разместиться в купе и существенно сэкономить на услугах отелей на остановках следования туристического маршрута.

В Украине нужно организовать туристические перевозки таким образом, чтобы клиент мог за как можно меньше денег получить больше услуг.

Наращивание потенциала пассажирских перевозок в этой сфере напрямую зависит от организационных мероприятий и инвестиций в развитие железнодорожной инфраструктуры и подвижного состава.

Таким образом, приоритетом должно стать не только приобретение необходимого количества единиц подвижного состава преимущественно нового поколения, отвечающий европейским техническим нормам по железнодорожному транспорту, но и предоставление возможности частным компаниям выйти на рынок перевозок (предоставить необходимые лицензии, доступ к железнодорожным путям и сетей и т.д.). Условия оплаты за использование инфраструктуры должны быть одинаковыми для всех перевозчиков, включая и Укрзалізницю. Для повышения туристического потока туристические железнодорожные компании должны обратить внимание на следующие направления развития: внедрение высокоскоростных магистралей, повышение уровня сервиса в поездах, организация тематических поездок по железной дороге.

Ключевые слова: туризм; туристическая поездка; железнодорожный туризм; транспортный туризм; пассажирские перевозки

Martsenyuk L.V. Creating «Hotel on Wheels» - a Way to Reduce the Cost of Tourist Travel

Given that the tourism industry is one of the high-developed countries, the author proposes to develop tourism in Ukraine. It is necessary to pay attention to the development of railway tourism. If a converted old train under a special tourist train, it will attract passenger traffic. Tourists will be able to save on services of the hotel.

For the development of railway tourism is necessary to conduct organizational activities to enhance the country's image and the railway as a whole. This will attract investment in infrastructure and rolling stock.

Thus, priority should be given not only to the purchase of modern passenger trains, but also enabling private companies to enter the transportation market.

To increase the flow of tourists tourist railway companies must pay attention to the following areas of development: the introduction of high-speed highways, increasing the level of service in trains, the organization of thematic trips by rail.

Keywords: tourism; tourist trip; railway tourism; transport tourism; passenger transportation